

В Е Ч Е Р Н И Ц Ъ

ЛИТЕРАЦКЕ ПИСЬМО ДЛЯ ЗАБАВЫ И НАУКИ.

Число 18.

Львѣвъ дня 31. Мая 1862.

ВЪДЬМА.

Поема Тараса Шевченка.

(Конецъ.)

Цыганъ. — Не скигли, бо ты усѣхъ побудишь!

Вѣдьма. — Хиба я скиглю, навѣсний!

Цыганъ. — Та добре, добре; шо дальше буде?
Розкажуй дальше.

Вѣдьма. — Шо даси?

Наваришь завтра мамалиги;

Я папушой принесу. . . .

Нагадала, нагадала!

Зъ дочкою лѣгъ спати;

Завдавъ сына у лакеи. . . .

Громадою зъ хаты

Выгонили. . . . Нагадала,

Якъ собакъ дражила

По-пѣдъ ѳкнами зъ старцями,

И байстрятъ носила

За плечима, щобъ привчались. —

Ажъ и самъ прѣхавъ.

Я до его кинулася,

Забудучи лихо.

Привѣтавъ мене люциперъ:

Благословивъ дѣтокъ,

Та-й забравъ ихъ у покои. . . .

Ростуть мои квѣты,

Та-й выросли! Сына Йвана

Завдавъ якѳйс панѣ

У лакеи. А Наталю. . . .

Чи твои Цыганы

Всѣ послули?

Цыганъ — Всѣ послули!

Вѣдьма. — Бо щобъ не почувли

Мого слова: страшно буде;

И ты, старый друже,

Злякаешся, якъ вымовлю, . . .

Чи тобѣ — ба-й-дуже?

Наталоньку, дитя свое,

Иродъ нечествый

Занапастивъ! А до-того

Посылае въ Кѣвъ

Мене, — бачишь, молитися.

Я, дурна, й ходила,

И молилась. . . . Нѣ, Цыгане,

Я марно молилась!

Чи въ васъ есть Богъ якѳй небудъ?

Бо у насъ его не мае

Паны вкрали, та въ шкатулѣ

Въ себе и ховають!

Вертаюся изъ Кѣва:

Замкнути покои.

Онъ узавъ тѣ зъ собою,

Та-й поѣхавъ зъ нею, —

Зъ Наталю! Чи чуешь ты?

И остригъ, проклятый,

Дитя свое! — Полетѣла

Я его шукати

Въ Волощину. Та-й шукаю;

Совою лѣтаю

Надъ байраками, та дѣтокъ —

Дѣточокъ шукаю —

Наталоньку. . . . Нѣ, нѣ, нѣ!

Я шукаю пана —

Розѳрву! — Вѳзъмѣтъ до себе

И мене, Цыганы;

Я медведя водитиму;

А якъ найду ката,

То й спущу на его.

Одѳйди проклятый!

Нѣ, не спущу. Сама его

Загрызу. Чи чуешь?

Одружимось, мое сердце;

Я й доси дѣваю;

А сына вже оженила,

А дочка й такъ буде:

Лазитиме по-пѣдъ тынью,

Поки найдуть люде

Неживою. Чи ты бачивъ?

Тамъ такѳй хороший

Мѳй сынъ Иванъ! . . . Ухъ, холодно!

Позычь менѣ грошей;

Намѣста доброго куплю,

Та-й Тебе повѣщу;

А сама пѳду до дому. . . .

Дивись! мыша, мыша

Несе у Кѣвъ мышенятъ.

Не донесешъ; утопишь десь,

Або панъ ѳдниме!

Чи я найду моихъ дѣтокъ,
Чи такъ и загину. . . ?

Та-й замовкла, мовъ заснула.
Цыганы вставали;
Роздбрали шатро свое;
Въ дорогу рушали;
Та-й рушили. Пѣшли степомъ.
И вона, небога,
Безталанна, встала мовчки,
И, нѣбы-то Богу,
Нышкомъ собѣ помолилась,
Та-й пошкандыбала
За Цыганами. И тихо,
Тихенько спѣвала:
„Кажуть люде, що судъ буде,
А суду не буде:
Бо вже мене осудили
На сѣмъ свѣтѣ люде!“

Изъ-за Днѣстра пѣшли Цыганы
И на Волинь, и на Вкраину.
За селомъ село минали,
Въ городаы ходили,
И марою за собою
Приблуду водили.
И спѣвала танцювала,
Не пила, не ѣла;
Неначе смерть зъ Цыганами
По селахъ ходила. —
По-тѣмъ разомъ схаменулась:
Стала ѣсти, й пити,
И ховатись за шаграми,
И Богу молитись.
Щось таке вѣй поробила
Стара Маріула:
Якимсь зѣльямъ напувала,
Та воно й минулось.
По-тѣмъ вѣй стала вчити
И лѣкарувати:
Яки травы; що ѡдъ чого;
И де ихъ шукати;
Якъ сушити; якъ варити. . . .
Всему, всему вчила
Маріула. А та вчилась,
Та Богу молилась.

Минуло лѣто, вже и друге,
И трете настало.
Уже прійшли въ Украину . . . .
Жаль вѣй чогось стало.
Поклонилась Маріуль
За науку въ ноги;
Помолилась Богу;
Та-й пѣшла собѣ небога,
На свою Вкраину.
„Вернусь,“ каже; „хочъ погляжу
На дочку, на сына“. —

Недовелось! Панъ вернувся;
Покинувъ Наталю
У Московщинѣ. А ты вѣ
За Днѣстромъ шукала!
Сына Ивана молодого,
Оддали въ солдаты
За те, що ты не навчила
Панѣвъ шанувати!
До кого-жъ ты прихилился?
Нѣкого немає!
До людей хились, небого:
Люде привѣтають!

Панъ, вернувшись, занедужавъ:
Стогне, пропадае;
А вона набрала зѣлья,
Та прійшла въ палаты
Лѣчить его; помагати,
А не проклинати. —
Не помогла болящому,
Бо не допустили.
А якъ умеръ, то за его
Богу помолилась.
И жила собѣ святою,
Дѣвчатъ научала,
Щобъ зъ панами не кохались,
Людей не пурались.
„Ато Богъ васъ покарае,
А ще гѣрше люде;
Люде горди, неправедни,
Своимъ судомъ судять! . . .“
Отъ такъ вона научала,
Болящихъ лѣчила,
А зъ убогимъ останнею
Крыхтою дѣлилась.
Люде добри и розумни
Добре вѣ знали;
А все таки покриткою
И вѣдьмою звали. —

ХЛОПСЬКА ДИТИНА.

XXXIX.

(Конецъ.)

Ще й лѣпше те було для Стефана, бо переко-
нае ся панъ-отець самъ о правдѣ.

Нрїйшли въ двѣръ, застали пана мандатора дома,
саме що хотѣвъ ити въ поле. —

„Ай гостѣ, гостѣ!“ скѣлька разъ зголосивъ на
виду радый мандаторъ, но Богъ знае, що тамъ изъ
нимъ дѣяло ся. „Сѣдайте прошу — прошу!“ —

Свѣвъ и самъ мандаторъ, и зачавъ пытати, щобы
они ласкаво жалали.

А Стефанъ и одразу зачавъ:

„Отъ,” каже онъ: „мы ту до васъ въ дѣль важнѣмъ прійшли — и хочемо розмовитися зъ вами на разумъ.”

„Слуга пана коморника” — змѣненый ѡдповѣвъ панъ мандаторъ.

„Отъ видите,” явъ Стефанъ, „не много треба говорити. Вы, пане мандаторъ, на мене писали скаргу неправду, вы мене оклеветали.”

„Я? — борони Боже.”

„Я те добре знаю, и маю на те доводы, и васъ нынѣ могу хлѣба и чести позбавити.

То одно, а друге, вы панъ-отцеви принесли неправдне завозванье суду о мое свидѣцтво — здаеся що вы его сами написали — и те дуже легко довести.”

Мандаторъ сидѣвъ якъ безъ душъ, незнавъ що сказати, лише очи вытрѣщивъ.

„Скажѣтъ же вы минѣ, що вы мали въ тѣмъ за дѣло, мене оклеветати, а панъ-ѡтцеви гризоты наробити?”

Якось надумавъ и начепуривъ ся зразу, мабутъ хотѣвъ порадити собѣ якъ небудь, и ставъ на поги мандаторъ:

„Пане коморнику!” каже нѣбы вже смѣлый, „я прошу минѣ тее довести, я о тѣмъ тѣлько знаю, що прійшло завозванье — а бѣльше нѣчого. Прошу минѣ такій огиднй дѣла не намѣтувати.”

„А добре — сли хочете доводѣвъ — они будуть, а потому абы вамъ жаль не було, сли бы вамъ коли що и стало ся”; ѡдповѣвъ ему поволеньки Стефанъ.

„А я” каже отецъ Евстахій, „прошу о завозванье тое, на котре я свидѣцтво выдавъ — оно у васъ десь певно буде.”

По тыхъ словахъ зблѣдъ мандаторъ знову якъ стѣна, неначе его бувъ де медвѣдъ самого придыбавъ.

Видячи, що такъ непорадитъ, зачавъ инакше; думаетъ, скажу правду, може они даруютъ. Та и не завѣвъ ся.

Хто бувъ придививъ ся, якъ просивъ мандаторъ и панъ-отца Евстахова и Стефана, абы ему все дарували, бувъ бы певно ледви спѣзнавъ его. Такій покѣрнй, якъ той лисъ у клѣтцѣ, ажъ плакавъ, абы забули на все, що було — що онъ то мусѣвъ зробити, дѣдичъ ему казавъ, та и такъ самъ выгадавъ — а онъ слуга его. Зложивъ ся, доти просивъ, ажъ поки и не выпросивъ.

Лишили оба пана мандатора, а идучи говорили дорогою за те, що було.

„Отъ поганый чоловѣкъ то,” сказавъ и панъ-отець и Стефанъ, „най иде бѣда на чужй руки.” —

XL.

По святѣй недѣли у ѡтца Евстахова утѣха и радость завитала — гостѣ вѣхали на гостѣ — було веселье Стефана зъ Ганею.

Отъ що лишъ идутъ до слюбу — треба и намъ придивити ся, хто тамъ усе въ гостѣхъ.

Напередъ ведутъ дружбы два, гарни молодцъ, княгиню Ганю, за нею иде молодой, Стефанъ межи двома красавицами, а за тыми то вже и старосты и старостинъ и свахи и таки гостѣ, а десь ихъ тѣлько, що тяжко бы ихъ и перелѣчити, кожде собѣ зъ гостѣй свое говорить, а наибѣльше то якѣсь два попы розправляютъ.

Сусѣдъ наиблизшй, отецъ Михаилъ, уже присѣрѣлый на головѣ, кругленькй, зъ лица видко добра душа уцтвива, каже до молодого ще попа, своего зятя:

„А правда — цы не ма ту того доброго мандатора що то якѣсь клеветы пописавъ бувъ на адвоката? — я его ту не бачу.”

„Але де вашъ мандаторъ — уже Богъ знае де, его вже и въ селѣ нема,” одвѣтивъ молодой пѣпъ; „таже ще передъ мѣсяцемъ щось нагнавъ его дѣдичъ. Громада выграла усѣ свои права, а панъ зѣ злости, що немѣгъ на нѣкимъ свое ѡдшукати, нагнавъ своего мандатора.”

„Отъ таке,” засмѣявъ ся старый пѣпъ, и иншй гостѣ, що чули тую бесѣду, „заслуживъ ся у пана, и крутивъ на его дѣло — и бувъ бы за него ще мѣгъ упасти въ ямку; а той ласкавъ ѡдогнавъ его за те.” —

Учинили ся такъ говорячи вже и коло церкви, де зѣбрана майже цы не цѣла громада зо старшиною чекала. Мило було видѣти, якъ малй и велики, жоны и газды святочно убранй ждали, привитати, якъ говорили по мѣжъ собою, своего пана и свою лепську панну Ганю.

Въ рядахъ народу ставъ шумъ и гамѣръ, кожде тиснуло ся напередъ, абы видѣти молодыхъ.

Дѣвчата стоячы на боцѣ купкою такожъ свое примѣтували, меже ними стояла уродлива Олена.

„Ой Господи!” каже она до другихъ дѣвчатъ, котрѣ ей слухали, якъ бы яку старшу свою, „що сирѣтка папна ненаплакалася черезъ лукавыхъ людѣй — але я, видите, якъ зачала крутити, усе довѣдала ся найпершъ ѡдъ того дурного Тымка — та и отъ мандатора за те и дѣтько взявъ изъ села.”

„Та якъ се було?”, цѣкавы дѣвки запытали усѣ наразъ. —

„Але отъ я немаю коли вамъ розказувати нинѣ — я йду. Будете на моимъ весѣлю, то вамъ усе розкажу.“

„Або коли твое весѣлье — ты ѡддаешъ ся?“

„Ая! отъ де за мѣсяць минѣ справлять весѣлье,“ ѡдходячи сказала Олена.

„Та за кого ѡддаешъ ся?“ кличуть дѣвки?“

„Увидите!“

Зачавъ ся тымъ часомъ уже й слюбъ, заспѣвали блаженный, а дѣвки якъ бы ихъ хто розстрѣливъ на перегѡнъ до церкви, отъ цѣкави яки? —

*

*

*

У малі мясницѣ ѡддавала ся Олена за вѡйтового сына, жвавого молодця, Гриня.

Уже то въ селѣ й одна дѣвка не була, щобы не позавидувала Оленѣ; бо то нѣ роду у неї такъ великого, а имѣня Бѡгъ ма, хибѣ що красотица була та розумна. А вѡйтѡвъ сынъ, Гриньо, то первый на селу ледьнѣ, его усюгды хотѣли женити, и въ старшого брата и въ мельника и де не була яка богацька дѣвка, але — коли въ нѣго що иншого отъ на думцѣ. Вечерами було ходитъ неборацкъ до Олены, абы люде не знали, а найгѡрше за родину, котра у него богацька, думна була. Та такѡй и нѣхто незнавъ за те.

Ажъ въ осени нѣ дай нѣ пѡйди, Гриньо каже матери ба й батькови, що женитися гадае, та ще й зъ кимъ? — Зъ Оленою.

Мати-жъ якъ матери, якосъ бы дала понуку, але старый нѣ рушъ.

„Я,“ каже, „онъ не такой глядавъ для тебе, а ты собѣ. . . Не буде небоже зъ того дѣла.“

Ѡдвелосѣ зъ бесѣдою за се зъ тыждень, старый видить, сынъ тужить, нѣбы хорый ходитъ, марнѣ: треба радити якъ. Пѡйшовъ ѡнъ до панъ-ѡтця, чей-бы они якосъ сему ладу дѡйшли, чей бы розговорили сынови.

Прійшовъ вѡйтъ до панъ-отця Евстахова, та застае й Стезѣя. „Що тамъ?“ пытають чесного вѡйта.

А ѡнъ явъ, тай розказуе:

„Отъ, панъ отче, добродѣю! клопѡтъ. Сынъ мѡй Гриньо не йде за моею порадою. Я бы бувъ хотѣвъ его людяно оженити, та глядавъ для нѣго що зъ лѣпшого роду, де у якого заможного газды, абы потому не бѣдувавъ, а ѡнъ бо нѣ. . . отъ ѡнъ хоче зъ бѣдною. Я вже розговорювавъ ему, и свои, неслухае, — та я просивъ бы, кобы панъ-отець его якимъ свѣтомъ ѡдрадили.“

„А цыжъ гѡдна яка дѣвка, цы добра?“ запытали панъ-отець.

„Та грѣхъ на ню що й сказати, добра, уродлива, робуча кажутъ, — коли бо. . .“

Зачувъ Стефанъ, тай отъ якъ каже вѡйтови:

„Вѡйте мѡй чесный, не глядѣтъ вы марного мѣтку, дивѣтъ лѣпше, щобы була лише добра сынова та щобы чоловѣка та васъ шанувала, та добре поводила ся. А про грѡшъ, то пусте; отъ и я, коли Бѡгъ помѡгъ, хоть сирота бувъ та безъ доль, а предцѣ я нинѣ инший. Правда, казали вы неразъ, що, славити Бѡга, я дѡйшовъ свого, тай людемъ хосенъ — а нинѣ вы отъ само на ѡдворотъ робите: що вже бѣдна то вже й негѡдна. На таке булибъ и панъ отецъ минѣ сказали: я не дамъ за тебе дѣвчину, бо мы собѣ не зъ простыхъ, а ты що. . . хлопська дитина!“

Вѡйтъ розрадивъся и пѡйшовъ домѡвъ; а въ три недѣль гудѣли музики, що ажъ стѣны дрожали, на весѣлю Гриня зъ Оленою.

Ю. В.

В И Д Ъ Н Ъ Е.

Якъ стану думати зъ ѡрады,
Такъ видѣться менѣ:
Що ти вербы — винограды;
Що тои мраки — нѣ;
Що тее небо — южне небо;
Що сонце — сѣе такъ;
Що воронъ хорькавый — не те бо;
Що що я самъ? — козакъ!

И все, що е лишъ на-около,
Куди не розглядай,
Село и городъ, лѣсъ и поле
Смѣсь, якъ божій рай, —
Той рай, що потеряли люде,
Шукають, — не найдуть;
Бо що? — его шукають всюди,
А ѡнъ — ось, нате! — тутъ.

Онъ тутъ, де мы сей свѣтъ пѡзнали,
И милу ѡтчину,
Де мы колись-то волю мали,
Де мы . . . уже не втну!
Бо, що не снилося нѣкому,
Менѣ сплелось якъ-разъ:
Нашъ край, то рай; а мы? отъ, що мы!
Шкода его для насъ!

Иванъ Хмара.

ГАДКИ

за читаннямъ Поемы: „Гостина на Украинь.“*)

Побачили мы въ найновѣйшомъ часѣ поему п. Лѣськевича: „Гостина на Украинь. —“ Мае-жь то бути новий наростокъ словесности малоруськой? — Побачимо.

Словесность, то маленькій поромѣнь величаваго свѣтла, до котораго всякій народъ здужае; а се величае свѣтло ставляе въ его душу вѣру, — сю скалу-пристаню въ недолѣ и горюванью; же у его серць любовью та пвѣтучою надбєю на красну будучность; се свѣтло свѣтитъ, щобъ всякій народъ себе спознавъ, хто онъ? и що онъ? и яке ему завданья помѣжь другими народами? У сѣмъ величавомъ свѣтлѣ же кожний народъ правдивымъ питомымъ життямъ; се свѣтло надае кожному питому влачу, — рѣзницю народню, — такъ, що нѣкому не вѣльно и не можна безъ грѣху, — тяжкого грѣху перевертня — умерти для себе, а жити чужимъ життямъ. —

И народъ руській подужавъ до сего величнаго свѣтла. Онъ мае вѣру, за котору безсмертний Маркіянъ говорить: „руське ми серце, та и вѣра руська;“ . . . . онъ мае любовь — надбю въ будучность. У сему свѣтлѣ же онъ, а жіючи, спознавъ себе та свое завданья мѣжь народами, и одъ сего то свѣтла довелоси ему питоме пятно, своя влача та цѣха, и тую хранивъ онъ.

Все тее побачимо у его исторіи. Тамъ спознавъ себе народъ руській, спознавъ, що онъ обороною та твердымъ засѣкомъ Европѣ противъ дикихъ ордъ; поставивъ онъ свое життя на хосенъ цѣлому западови, прольвавъ море крови, зросивъ рѣдню землю, якъ батько добрый за своихъ сынѣвъ. Се, бачте, любовь рѣдней вѣры, — рѣдного брата; любовь цѣлои людскости; се вѣра-скала, за котору онъ життя важивъ; се цвѣтуча зелена надбя на рай, а бодай на вѣчну память мѣжь своимъ та сторонськими.***) Се, бачте, посвящѣння за долю цѣлои людскости; се подарунокъ та плѣдъ величаваго того свѣтла; се доказъ, що Русинъ свое завданья пѣзнавъ та и повнивъ широко. — Весь цвѣтъ свого народу, всю красу та все, чимъ величався: свою козачину важивъ онъ за долю; вона лягла у могилѣ, а ему лишъ згадка та слеза велика лишилася. Се его цѣла спадщина, се дорога лѣдѣвщина, се одна краса, которою уквѣчаний пышнитися передъ бѣлымъ свѣтомъ. Потеряня золотой долѣ завдало ему на вѣки тугу та жаль глубокий онъ же у шербатѣй долѣ, — долѣ, котора его обманула, а мѣсто зеленои будучности, дала ему горе та злиднѣ. — Те все выплакуе онъ теперъ у своѣй дочцѣ-думцѣ; у кожнѣй зъ его спѣванокъ бачимо тужливу згадку за бувальщину, та голошѣнья на чорну недолю. — Якъ Сербъ на косовѣмъ полѣ своѣй галанъ погребавъ, такъ и онъ, зъ упадкомъ козачины, долѣ не смакуе.

Бачите, народъ руській зрозумѣвъ свое становище у свѣтлѣ: зрозумѣвъ его тогдѣ, коли цѣлий западъ дрожавъ

передъ ворогомъ християнствъ; зрозумѣвъ его тогдѣ, коли ставъ въ оборонѣ своєї вѣры противъ фанатизму религійного Польщи; зрозумѣвъ его у великомъ часѣ, коли основѣ життя: рѣднему языкови ворогувати стали. Онъ стерѣтъ все — хотѣбы и моремъ крови, и вырѣсь за те величний на нынѣ съ питомымъ пятномъ народнимъ: яко „чоловѣкъ малоруській.“

И що за дѣло тому „малоруському чоловікови?“ Отъ коротко скажемъ. Сладщину батьковську ховае онъ непорочно у своѣмъ серць та устахъ пѣдъ сельскою стрѣхою. Тамъ же онъ, влччній своѣмъ дѣдамъ; тамъ родить пѣснѣ та думы за нихъ, щобъ безсмертну память унукамъ передати. У сельскѣй хатинѣ родить онъ Геніѣвъ: — родить Тараса и инныхъ, родить Маркіяна, — рѣднихъ сынѣвъ. — Черезъ нихъ спѣвае онъ свѣту за свою долю и горе, черезъ нихъ передае, въ будучу долю, героѣвъ, та ихъ память безсмертну. Не лишений онъ помочи та подяры. Подерту сорочку его латають сыны вдалыи. Не жура ему за перевертѣвъ; не жура за ихъ броды-працѣ. Глумъ для нихъ онъ лишень мае, бо мертве чуже слово, що хотять вкоренити у рѣдню скибу, зване передъ часомъ. — Се, бачте, любить та кохае онъ свое рѣдне такъ, що чуже хотя бы здѣяне та змудроване пѣсля французько-московськихъ журналѣвъ, выпре зъ рѣдней хаты на соромъ робѣтникамъ. Навчений довгимъ досвѣдчѣнямъ, спознае, що его семьи здале, бо мае своихъ сынѣвъ, що не зрѣсли въ науки на чужихъ поляхъ, и одъ тыхъ онъ жадае просвѣты; бо мае онъ своихъ геніѣвъ, которыхъ посылае по чистый поромѣнь величаваго правдиваго свѣтла: — той переймае онъ, и тымъ наповняе розумы и серця дѣтей своихъ. Щобъ стати въ него робѣтникомъ, тра обучитися въ правдѣ, не въ лукавствѣ; а правдою зове онъ ино тее, що способне прояснити душу его; тее лишень, що мае основу въ его рѣднѣй спадщинѣ. Рѣдня вѣра, рѣдне слово, рѣднѣй звычай та обычай, — то деревина, коло которѣй намъ захѣлъ; — у томъ життя руського народу. —

Все чуже е для него мертве; чужимъ не сытиться онъ.

Силковалися геніи чужіи, — отъ якъ алекси та инчи, спѣвати у чужому слову за семью козацькою; спѣвали за ихъ походы; вкладали въ ихъ уста думки та спѣвы. Казали люди: що вони потрапили; що сесе дѣло вдалче. Но мы не бачимо, чтобы тіи пѣснѣ та думы зъ серця козацького плыли; не бачимо у нихъ ширости, — бо плачъ сердечный тѣльки у рѣднему слову тече, а смута та туга тѣльки у рѣднѣй пѣснѣ же.

И що-жь намъ сказати про силкованья тыхъ „Панѣвъ“ у насъ, таки нашихъ, которыхъ люди ни геніями зовуть; котори тѣльки справни робѣтники лишень на чужихъ поляхъ але не способни до рѣдней скибы?

Поглумитися наъ ними? одцуратися ихъ? Нѣ! и вони колись були розумни, та кохали свою матѣрь, було, тогдѣ, коли ихъ за руки геніѣ вѣвъ, коли ихъ молоди гадки, выкохани пѣдъ сельскою стрѣхою були такъ чисти и святи, якъ дѣло, за которе брались. Ихъ звала Русь рѣдними сынами, бо ступали по стежцѣ, котору безсмертний Маркіянъ вытычивъ. Ихъ тогдишни втворы спѣвають за Русь рѣднимъ словомъ; тамъ рѣдня вѣха, рѣднѣй плачъ; тамъ слезитися руське серденько; тамъ рѣдня рука слезки обтирае, — тамъ

*) Печатня не посѣдае теперъ для дробнѣйшого письма деякихъ черенокъ съ потрібными знаками, якъ и. п. отсѣ: й и ѣ; тому, заховаючи етимологично правопяе, не можемо выразити въ письмѣ всѣ выговорныи цѣхи руськой мовы якъ потреба — А давнѣйше таки черенки були!

**) „Рѣжь и бій!“ мовлявъ козакъ; „будешъ въ раю, або асауломъ.“

тее все подыблемо, що нынѣка вони сами небувальщиною зовуть.

Нынѣка силяться тїи Панове, зрѣши у чужу науку, просвѣтити стару неньку въ нерѣднѣмъ непонятнѣмъ словѣ. Пишуть та друкують гуртомъ!? Ей Богу, не пишуть; вони, бачте, переписують. —

На нынѣки буде досыть, коли скажемъ, що „Празникъ Купала“ переписанъ изъ книжки „Ачоркѣ Рассѣль.“ И тымъ то хотять Русь просвѣтити! — Но годъ! — Зъ руськихъ сталися „русскими“ литератами а всему причиною е бракъ любви въ ихъ сердцахъ до рѣдного слова. Думаютъ тїи Панове, що ихъ гадки чужою наукою такъ зросли, або злетѣли высоко, що убранья та строю для нихъ не подыблють въ сельскѣй хатѣ; що ихъ туранья знеслися вышше надъ „простонародіе“ (якъ мовляють), а для ихъ толковъ треба ишоу „васпытаннай, изабразованнай“ мовы. —

Такъ вони думаютъ, и заслѣпени, не бачатъ, що тымъ самымъ „простонародіемъ“ выкормлені та выкохани люди, стаються на Украинѣ геніями, и що сїи то геніи лахманами старон неньки, которыхъ Панове литераты (?) соромляться, передъ усѣмъ свѣтомъ пышняться, а свѣтъ ихъ величъ узнае.

Соромъ короткому вашему бачѣнью! —

Слухайте ось, що п. Яковъ Головацькій*) пише: „Великіи люди заедно предшествуютъ важнымъ эпокамъ и указуютъ, якобы вѣщимъ духомъ, направленіе народови, куда му стремитися належитъ.“

Зѣйшли тїи высокіи мужи и на Украинѣ и въ Галичи: тамъ Тарасъ . . . тугъ Маркіянъ. Згасли; но вказали своимъ высокимъ духомъ, куда намъ здужати. И не безъ овочѣвъ пало сесе зерно на поля Вкраины. Тамъ зрѣсло воно у дерево гилясте та тѣнисте, а подъ те збѣглася Украина цѣла, бо то рѣдне шатро. — У насъ инакше. Згасъ Маркіянъ, мовъ зѣрка на заранью, и по невеликомъ часѣ вкрався у тыхъ, що его перше подивляли, та у его дорогіи слѣды ступали, духъ чужій, ненаській, нерѣдній, плюгавый, лукавый, — а овочи нынѣшни тыхъ перевертѣвъ е, пожался Господи! нѣмецкыи гадки у подерте московське платья прибрани. —

За головати наша литераты (?), щобы узнаги повагу свого генія безсмертного, и не досыть на томъ, що сами не хотять спѣзнати, ще й глумляться молодымъ працямъ на стежцѣ Маркіяновѣй. Свою мертву головатѣсть гадають накинати живѣй молодой Руси; еи чисти гадки, спѣлни зъ цѣлою Вкраиною, у самѣмъ зародѣ сухимъ тернѣямъ заголомшити, або бодай передъ свѣтомъ сплюгавити, щобы не спинали замѣръ забою руського народа. . . .

И чому имъ таке дѣло? бо скорше полюблять вони Гоголя та Пушкина, чимъ свою рѣдню семью; скорше словарь Шмида, чимъ непорочный спадокъ дѣдовскій зъ полъ сельскѣй стрѣхи. —

Но за великій, та за розумный сей Малоруській чоловікъ — Украина-Галичѣ, — щобы го обманчивыми, хотѣй солодкими, ласощами знадити на темну дорогу, и тамъ го „русскимъ“ здѣяти; за думный онъ, бути засмѣткомъ „ведѣлка-русской“ словесности, у которѣмъ наши „Панове“ такъ ради порпають; тямить онъ за чимало свого батька та Ге-

нія, и его сказѣвку, чимъ бы давъ увлечися тымъ, що помѣжъ руськыи сердца. мовъ секта книжно-фарисейска зъ „благапалезнейшѣмъ подвѣгамъ“ шибаютъся. (Д. б.)

ГУЦУЛКА.

Ой, на снѣгу, на морозѣ бриндушечка сина:
Отъ такъ и я, люде добри, собѣ сиротина.
Та кобы-жъ то сиротина безъ роду, безъ роду;
Але-жъ бо то гверъ цѣсарскій сушить мою вроду.

Ой, гвере-жъ ты, карабѣне! та якъ я бѣдую!
Хиба озму три набои, та-й ти наладою;
Та якъ набью, наладою, та-й стрѣлю, та-й стрѣлю,
Щобы кулѣ засвистали на славнѣмъ подгѣрью.

Ой, свиснули карабѣны, ой, свиснули ясни,
Ажъ учили въ мѣстѣ Львовѣ легѣники красни.
Ой, слухайте, легѣники, я гиву, ой гиву:
Не дайте ми загибати, — я васъ не покину. —

Федьковичъ.

КНЯЗЬ ЮРІЙ БЕЛЗКІЙ.

(Продовженье.)¹⁾
XVIII.

По смерти великого князя Олгерда (1377) наступивъ на престолѣ великого княжества литовского найстаршій сынъ его зъ другого малженства Ягело. Распри межѣ Ягеломъ а стрыемъ Ягелы княземъ Кейстутомъ кѣичилась насильною смертію Кейстута (1382). Сынъ Кейстута Витольдъ убѣгае до рыцарѣвъ нѣмецкого ордина и за помочою тыхъ хоче ѳмстити обиду и смерть ѳгця своего. Вѣйна продовжае ся ажъ до р. 1384. Наконецъ Ягело зближае ся до Витольда — наступило примѣрье, Витольдъ въ замѣну за область Троцкую, принадлежавшу ѳтцу его, обдержуе ѳгъ Ягелы область Гродненскую, Польсье т. е. землю Берестенскую, зъ городами Дрогичинъ, Бѣльскъ и пр., и въ додатку Луцкъ и всю землю Волинскую.*) Жерело сказуе: „Ягело призвалъ его зъ Немець, и далъ ему Луческъ и всю Волинскую землю.“

Ягело тымъ надавъ Витольдови по всей вѣроятности лишь верховную власть надъ Волинскою землею, а може еще зверхъ того и декотри города, бо въ прочемъ на Волини володѣе современно сынъ литовского князя Любарта Теодоръ Любартовичъ, прозывающій ся разъ княземъ Луцкимъ, а другій разъ княземъ Володимирскимъ.**)

Борбы кровавиіи межѣ Литвою а Польщею, и Литвою а ординомъ не переставали. Въ роцѣ 1384 вдаривъ Ягело на области малои Польши надъ Саномъ и надъ Вислою, а Польяки почувствовали всю строгость нападу литовского. —

1) Примѣтка. Въ ч. 17. стор. 135 дѣль: 1. строчка 29. влѣсто 1475. читай: 1375 — а строчка 35 влѣсто управлае, читай: управнае.

*) Kronika ruska Bychowca str. 27.

***) Inventarium in archivo regni in arce Cracoviensi pag. 374. 377. „Teodor Lubartowicz dux Luccoviensis“ — „Teodorus dux Vladimiriensis.“

*) Три вступительніи преподаванья о словесности мало-руськѣй. —

На поприщі історії явилася думка малженствомъ молодой королеви в Польщі Ядвиги зъ великимъ княземъ литовскимъ Ягеломъ — соединити обѣ державы Польшу и Литву, и тымъ самымъ конецъ положити погранично́й войнѣ межи Польщею а Литвою, и обернути оружье на вороговъ вспольныхъ рицарѣвъ, которіи зъ одной стороны отобрали Польшу край поморскій и оттали ю отъ моря, а зъ другой стороны забирали Литву красніи области одну по другой и подддерживали внутрь княжества литовского половець розрухѣвъ и непокоѣвъ, готови всегда помагати которому зъ недовольныхъ князѣвъ литовскихъ противъ другому.

Ягело и братья его узнали, що если продовжатися буде борба Литвы съ ординомъ, Литва стане ся побоевищемъ Европы, и скорше або по́знійше переважнѣе силами ордина улягнути муситъ зъ причины, що Литва була оставлена сама собѣ и соединено́й зъ нею Руси, мала при боку жестокихъ враговъ т. е. Польшу и князѣвъ мазовецкихъ, а насупротивъ тому ординъ нѣмецкій вспомаганий бувъ черезъ впливъ папѣ римскихъ, которіи вооружали часто цѣлый нападъ Европы въ ползу закона а въ погибель огнепоклонникѣвъ Литовцѣвъ; Ягело рѣшивъ ся просити о руку молодой королеви, не смотрячи на то, що она була заручена, а по́сля декоторыхъ*) жерегъ навѣтъ заслужена, образованому и любленому отъ неї Вильгельмови князеви австрійскому.

Примѣтити надѣжитъ, що мова и вѣра руская ширилися въ тѣи времена въ родѣ и по дворахъ князѣвъ литовскихъ. Небѣжчикъ великій князь Ольгердъ сприявъ черезъ бо́льшую часть житья своего христіянству по грецкому обряду. За впливомъ жены своєї княгини Тверской Юліаны ставивъ онъ церкви въ Вильнѣ, и будучи вже отъ давна катехуменомъ принявъ на смертно́й постели зъ рукъ архимандрита кievского Давида крещенье, бы обмытый св. купелею чисто и непорочно станути передъ судищемъ Всевишнього. Многіи зъ сынѣвъ Ольгерда приняли вже були крещенье по грецкому обряду. Такъ зъ первого малженства н. пр. Володимиръ, князь кievскій — а зъ другого малженства и. пр. самъ великій князь Ягайло и братъ его Свидригайло. — Ягайло на крещенью рускомъ отримавъ бувъ имя Якова, а Свидригайло Льва.**)

Не взираючи на то Ягайло, чтобы довести въ skutokъ запроектовану связь межи Литвою а Польщею для довременныхъ користей приобѣщюе принять римское вѣроисповѣданье вразѣ зъ подвладнымъ собѣ литовскимъ народомъ.

Принятіемъ римского вѣроисповѣданья и связею зъ католицкою Польщею, отпадала причина часто лишъ позорна, которую уживали рицарѣ нѣмецкого ордина, чтобы побудити папѣ римскихъ и католицкій народы противу Литвы — а тою часто позорною причиною крестовыхъ походѣвъ въ ползу нѣмецкого ордина противу Литвы були: ширенье вѣры католицкой межи поганцами и навертанье огнепоклонникѣвъ Литовцѣвъ до католицизма.

Посольство Ягайлы являе-ся въ Краковѣ. Були се князѣ Гедыминового роду и братья Ягайлы: Скиргело, князь Полюцкій и Троцкій, Борисъ и Витольдъ, а зъ ними Ганульо староста Виленскій. Тѣи за повномочьемъ отъ князя великого

Ягайлы прирѣкають отъ имени великого князя литовского, що онъ вразѣ зъ народомъ приѣме вѣру римскую, и що соединити Литву съ Польщею. Яко закладники або поручники сдѣланныхъ съобовязаній еще передъ крещеньемъ, шлюбомъ и коронаціею Ягелы въ Краковѣ (сбывшихъ ся въ мѣсяци Лютѣмъ 1386) отдани въ руки королеви Ядвиги и вельможъ польскихъ князѣ Скиргайло, Витольдъ, Михаиль Явнутовичъ князь Заславскій, Теодоръ Любартовичъ князь Володимирскій, и на конецъ Иоаннъ сынъ нашего Юрія князя Белзкого.*)

Князѣ поручники отримують свободу, однакожъ не безусловно, бо вольно было имъ для справъ краевыхъ отдалитися до своихъ отцѣвствъ зъ обовязкомъ ставитися въ Краковѣ на всяке завозванье. Теодоръ князь Володимирскій и Иоаннъ сынъ Юрія князя Белзкого були послами до Литвы въ справахъ дотычащихъ выгнаведенного сдѣланого межи Литвою а вельможами польскими договору.**)

(Д. 6.)

ЧУДНЫЙ ЦВѢТЬ.

Казка.

Бувало чи не щодень розкаже небѣжка тета за якійсь чудный цвѣтъ, а нѣколи нехотѣла доповѣсти. Покрутитъ головою: „о гого!“ каже; „такъ то бы много розказувати?“ — та й проси або не проси еѣ, годъ.

А мы цѣкави були страхъ знати, що то за чудный цвѣтъ та нудьгали тету й просили.

Ажъ разъ, якось то въ недѣлю, були мы всѣ у садѣ. Мама собѣ щось приказували зъ сусѣдою, батько бувъ десь на селѣ, а мы нуже усѣма разомъ усилилися теты

„Роскажѣтъ тѣточко за той чудный цвѣтъ, та й розкажѣтъ!“ Якъ тоти кавки мы кванькали.

„Ей люде, добри! то-жъ-то навѣени дѣти,“ одмовляеся тета, але мы все свое пѣємо.

„Та хйба вамъ и роскажу.“

Мы посѣдали вкругъ тѣтки, потихли та слушаемо.

„Отъ видите, дѣточки, оттакъ було. . .“

Еще була дѣвкою, а молодою, та гуляла безъ журбы и клопоту тогда я. А за тыхъ лѣтъ де то коли погадалося, що буде й старѣсть, та нудный вѣкъ такій! . . .“ Похитала головою тѣтка, та щось такъ слезы вѣи у очахъ станули. Она видите, ще й доси дѣвувала.

„Де, де! Бувало якъ посходимося дѣвчата,“ каже даль, „то вже зъ утѣхи гудимо, якъ тота пчола у петрѣвку, а шебечемо якъ воробья де яка. — Нѣтвѣсти що за казки не бували по мѣжъ нами.“

Разъ отъ — такъ насъ було зо шѣть. Говоримо се й те, а небѣжка присяжна, Горпина — гарна то була дѣвка, годъ каже намъ, що була у ворожки Стасихи, та радила вѣи она абы поѣшла урвати чудного цвѣту, то зъ нимъ, що й схоче, потрафитъ зробити. Цѣкави мы всѣ були на той чудный цвѣтъ; розпытували; а минѣ то вже не знати, що дѣялося: така була

*) Dokumenta historii panowania Władysława Jagielly przez Gołębiowskiego. T. I. str. 5. 6. —

**) Inventarium archivi regni in arce Cracoviensi. crop. 264 et Gołębiowski ut supra.

*) Długosz. —

**) Narbuta dzieje narodu litewskiego T. V str. 239.

я на те цѣкава. Ничо я некажу товаришкамъ а лишъ скоро розбѣшлися мы, я бѣгомъ до Стасихи по раду за той самъ чудный цвѣтъ. — Знаете, дѣвоньки, Стасиха ворожка сидѣла тогда по конецъ села, де теперъ красный выгѣтъ на толоку.

Приходжу я до старои Стасихи; застаю еѣ саму дома. Она була вдова, стара дуже жѣнка, та казали люде, що знала лѣпки та ворожбу усяку, и за якъ еѣ затамили лише, все сама а сама у своѣй хатинѣ чецѣла. Про то була дуже добра и зъ кожнымъ пріязно, а найлѣпше зъ дѣвчатами говорила.

А хто тамъ? — запытала стара зъ хаты, коли я до дверей заковтала.

„Я пань-матко! — дѣвка Настя Белеева.“

Одчинила стара, впускае до хаты, тай просить мене сѣсти на лавѣ. —

Чого-жъ ты квѣточко, така гарна й ладна, до мене! — пыгае Стасиха, та й мене по лицѣ погладила сухою студеную рукою — а я тогда ладна дѣвчина була.

Я й кажу, чого прійшла.

— Ой лебѣдонько моя! нашо-жъ тобѣ чудного цвѣту, коли пѣвроку ты сама красна и гожа якъ цвѣтъ. — У тебе такой такъ е щаслива доля. —

„Матусенько, зробіть ми волю, та уповѣжте за чудный цвѣтъ; чей я его добуду — Будьте ласкави голубонько!“

— Чекай-же цѣкава дитино. — Отъ таке то: — оно те зѣлье разъ що дуже далеко шукати й у иочи по него йти, а друге — хто его не принесе, той и долю свою однесе, и бѣльше зъ нею непобачиться. Тями-жъ, дѣвонько — я ти вповѣмъ, але сли не пѣйдешъ и не принесешъ, то тѣлько мала ты й долѣ, небого! — Устромила очи на мене, та чекае що я скажу.

„Бабусю, кажть лишъ, я пѣйду та й принесу.“ Я простила впятъ, ажъ стара понукла.

Зачимъ зачала розказувати, щось ще шпортала, чи въ якѣмъ зѣлю, чи въ чѣмъ, — я не видѣла. Якосъ минѣ нѣмно учинилося; сама незгадаю, чому.

А далѣ сѣла стара на стѣльчику, пѣднесла руку до мене тай такъ говорить.

„Коли-жъ хочешъ, доноу, мати чудный цвѣтъ, то йди-жъ. Якъ настане новый мѣсяць, тогда вечеромъ уберешся цѣла бѣла, — абы иншой й шматочки не було, лишъ саме бѣле платье. Коли вже преберешся, небери-жъ изъ собою нѣякои мериндѣ, лишъ бѣлу хустину у руки. Потому пѣйдешъ просто гень у той чорный лѣсъ, що его зовуть Сиглою. У Сиглѣ йди дорогою тою, котра тобѣ перша прійде на очи й на гадку.

Тота-жъ дорога заведе тебе сама. У саму пѣвнѣчъ зайдешъ ажъ на мѣсце. . . . Коли будешъ ити дорогою, будуть

тебе пуджати усяки блуды, всяки мары, а ты лишъ не ставай, не бѣйся, не обзирайся, а йди своєю дорогою. Буде ти страшно й неразъ. . . . Сли-жъ зайдешъ ажъ на облазъ гладкий, на велику полянку у самѣмъ найтемиѣйшѣмъ великолѣсѣ — диви-жъ на середину поляны: будешъ видѣти велике зѣлье, високе въ хлопа. Почекай тамъ. За годину — за часокъ учуешъ, якъ лусне, пукне чудный цвѣтъ.

Якъ пукне, бѣгцемъ зѣрви розпалый цвѣтъ рукою чѣрезъ хустину, та й до дому чимъ скорше. У тѣмъ цвѣту доля буде твоя, у нѣмъ сила чудна: що схочешъ зъза того цвѣту, удѣшъ и дѣйдешъ. . . .

А сли вернешся, не дѣоставши цвѣту, то небого! загирила вже свою долю!

Отъ тѣлько минѣ стара Стасиха сказала, тай одправила йти назадъ домѣвъ.

Пѣйшла-жъ я до дому, а дома минѣ до нового мѣсяця й работа въ рукахъ не держиться и въ ночи неспиться. —

(Конецъ буде.)

ВСЯЧИНА.

Се мабуть кожний врозумѣе, що для словесности якого небудъ народу е велика трѣба, — правопись одностайня. Вона е для словесности майже те саме, що для народности одна мова, одна вѣра, одни звычайи; де еѣ немає, тамъ нема спѣйня въ однѣй найживотнѣйшѣй вымѣнцѣ единства народнего, — въ письменности народнѣй. Сеи хибы либовъ нѣхто не дознавъ такъ гѣрко, якъ мы — народъ руській. Уживаючи одни и други, сирѣчь Галичане и Украинцѣ, правописи иншой, а якъ на Украинѣ, то и дуже розмантой, не могли мы до теперъ згодитися на одностайню письменность а отсе такъ багато намъ зашкодило, що де-яки мудрагелѣ навѣтъ рѣзницю мовы и трѣбу двоухъ окромѣшнихъ литературъ малоруськихъ второпати хотѣли. Отъ, въ чому показуеся такожъ велика трѣба одностайней правописи! — Сему недостаткови хотять теперъ чисто зарадити наши братья Украинцѣ: заводючи у себе правопись одностайню. Въ день св. Ильи, сего лѣта, збируться про те у мѣстѣ Каневѣ на Тарасовѣй могилѣ письменники зъ усеи Вкраины у одну раду, щобъ установити, якъ слѣдуе, у сему дѣлу. — И насъ Галичанъ такожъ запросили. Бути-жъ? чи не бути? Важне, важнѣсеньке пыганья, — бо коли вони и безъ насъ на одностайню правопись згодяться, тогдѣ мы — яка-бъ вже и не була — вѣ конечно пріймити мусимо, и таки пріймемо, щобъ не довелось вѣчного роздору въ письменности народнѣй. — Уважте, панове громадо! —

Часопись Вечерницѣ выходитъ що четверга у Львовѣ.

Цѣна передплаты

Для Львова за рокъ 4 р. 50 кр. за пѣвъ року 2 р. 30 кр. за чверть року 1 р. 20 кр.
По-за Львовѣ „ 5 „ — „ „ 2 „ 60 „ „ 1 „ 40 „

Передплату ѣдбирае: Редакція Вечерницѣ пѣдъ ч. 178-мѣсто у Львовѣ.

Одвѣчальный редакторъ Федоръ Заревичъ.

Въ печати Института Ставропигійского.